

Izhaja:

10, 20. in 30. dan vsakega meseca; ako je ta dan nedelja ali praznik, dan poprej.

Dopisi naj se izvolijo frankovati.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 10 kr. od garmond-vrste za vsakokrat.

MIR.

Vsakemu svoje! — Slovenci! Ne udajmo se!

Velja:

za celo leto s prilogo »Domači Prijatelj« 2 goldinarja. — Priloga izhaja 10. in 30. dan v mesecu.

Denar naj se pošilja pod napisom:

Upravništvu „Mira“ v Celovcu,

Vetrinjsko obmestje št. 26.

Leto XVI.

V Celovcu, 30. novembra 1897.

Štev. 33.

Vabilo.

Katoliško-politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem

napravi

v nedeljo dne 12. decembra 1897, ob 1/4. uri popoldne

javen shod

pri g. Hanžiču v Hovčah pri Domačalah

s sledečim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsednika.
2. O kmečkih potrebah.
3. O političnem položaju.
4. O šolah.
5. Posamezni nasveti.
6. Prosta zabava in petje.

Na ta imenitni shod vabi vsakega Slovenca od blizu in daleč

Odbor.

Koroške razmere.

Govoril na vseslovenskem shodu gosp. deželni poslanec Fr. Grafenauer.

(Po stenografičnem zapisniku.)
(Konec.)

III.

Tretja resolucija je v tesni zvezi z drugo in se tiče ravnopravnosti slovenskega jezika pri prometnih uradih, to je pri pošti in železnici. Ne govorim tu o južni železnici, nego samo o c. kr. državni železnici, ktere progga gre od Beljaka do Trbiža ter od Podkloštra do Šmohora, skozi našo deželo. Jaz sem se že večkrat vozil po slovenskih krajih, pa še nikdar nisem zapazil, da bi se bila imena postaj sklicevala v slovenskem jeziku. Ravno tako še nisem videl nobenega slovenskega voznega reda na postajah. Tudi na poštah se naš jezik ne spoštuje in vsak dan se lahko vidi, s kako nevoljo se sprejemajo pošiljatve

s slovenskimj napisi. Tem nedostatkom se tudi odpomore, ako se izpelje člen 19. državnih temeljnih zakonov. Torej vam priporočam resolucijo:

Slovenski jezik ne uživa pri prometnih državnih uradih slovenske koroške pokrajine pravic, ktere so mu po ustavi zagotovljene; nujno potrebno je, da pride najvišja prometna uprava tem nedostatkom v okom ter jih kratkomalo odpravi.

IV.

Sedaj pa preidem na najhujšo rano, na kateri bolehamo koroški Slovenci, na šolo. Kakor Slovincem povsodi, razun na Kranjskem, godi se tudi nam koroškim Slovincem največja krivica v šolstvu in istina je, ako se ta stvar za nas ugodno reši, potem je obstanek našega národa na Koroškem zagotovljen.

Mi imamo na Koroškem vsega skupaj 114 javnih ljudskih šol, ktere obiskuje 18.000 otrok. Slovensko prebivalstvo, ktero šteje na Koroškem 120.000 duš, ima samo dve ljudski šoli, v kterih je slovenščina vseskozi učni jezik, namreč enorazrednico na Jezerkem in petrazrednico v Št. Jakobu. Za prvo smo se morali 10 let, za drugo 13 let vojskovati. Iz tega vidite, kako naklonjena je vlada nam koroškim Slovincem! Vse druge ne izključno nemške šole, kterih je 84, so osnovane po sklepih c. kr. deželnega šolskega sveta utrakvistično. In kaj se pravi to: „utrakvistično“? To se pravi, da imamo mi samo eno slovensko knjigo na teh šolah in to je jako nedostojen abecednik. In take šole smatra deželni šolski svet kot utrakvistične! Nič več kot ena slovenska knjiga se našim otrokom ne privošči, in veste zakaj? Ker se Nemci bojé, da bi sicer Bismarku srednji las z glave padel (*Veslost.*)

Mi Slovenci smemo ponižno prositi leta in leta, nikdo se za nas ne zmeni. Ko se je v Celovcu vršil shod zoper nas, ni vlada imela ničesa proti tisti stranki, da bi jo bila potegnila na odgovor, in če tista stranka, o kateri se vé, da jej avstrijska meja smrdi, kaj zahteva, ugodí se jej takoj; če pa mi, ki smo popolnoma udani naši Avstriji, kaj zahtevamo, vladi to nikdar ni prav in zato tudi ne upam, da bomo tako lahko kaj dosegli, ako ne bomo — da govorim z besedami Jurčičevimi — jekleni, trdi in neizprosni.

84 šol torej, gospoda moja, je takih, kakor sem povedal, 28 šol pa je, v kterih je, akoravno jih obiskuje veliko število slovenskih otrok, slo-

venščina popolnoma izključena. Ali je potemtakem sploh mogoča kaka ljudska vzgoja, ako ni pouk v ljudski šoli skozi in skozi urejen na podlagi materinščine? Šolski nadzornik gleda samo na to, ali otroci znajo nemški. Če le otrok nemški zna, pa je dobro, druge predmete pa lahko zanemarija nemščini na ljubo, ktero popolnoma pozabi, ko je dva ali tri leta iz šole. Če dobi pozneje kak odlok od sodnije ali od okrajnega glavarstva, ga ne razume. Okrajni šolski nadzorniki seveda pravijo, da so učni uspehi izvrstni. Če bi otroci še tistega „guten tog“ ne znali, bilo bi res strašansko slabo, ali ljudstvo pa ne zna nemški in mi zahtevamo, da se nauči nemščine, ako morejo šole biti utrakvistične; kajti dokler ljudstvo ne bo znalo nemški, smo vedno na slabšem. Dokler ne dobimo takih šol, da bo slovenščina skozi in skozi učni jezik in da se potem pridene nemščina kot učni predmet, nikamor ne pridemo.

Kakor ljudske šole, so nemške tudi nadaljevalne in strokovne šole, n. pr. obrtne nadaljevalne šole v Železni Kaplji, puškarska šola v Borovljah, šola za lesno obrt v Beljaku in trgovinska, kovačna, vrtnarska šola v Celovcu. Vse te šole so prave mučilnice za slovenske mladeniče, ki jih pohajajo v veliki množici, ker je učni jezik v njih skozi in skozi nemški. Zato mislim, da je resolucija naša popolnoma opravičena, in prosim, da jo slavni shod sprejme. Glasi se:

Dosedanja jezikovna uredba ljudskih šol po slovenskih pokrajinah koroške dežele je krivična, kvarljiva in nepostavna. Pouk slovenskih otrok na podlagi tujega jezika zavira pravo in dobro vzgojo slovenske mladine, zabranjuje duševno izomiko in gmotni napredek, ob enem národni obstanek koroških Slovincem.

Vseslovenski in istrsko-hrvatski shod zahteva, da najvišja šolska uprava postavi tudi ljudske šole na slovenskem Koroškem na jedino pravo pedagogično-didaktično podlago maternega jezika, kakor to zahtevajo državno-osnovni in šolski zakoni; na vseh šolah koroškim Slovincem namenjenih, naj bode učni jezik slovenski.

Zato shod tudi zahteva, da se umaknejo temu načelu nasproti učni načrti za ljudske šole, ki jih je proglasil c. kr. koroški deželni šolski svet z odlokoma od dne 26. septembra 1890. l., št. 1623, in od 9. novembra 1891. l., št. 3178 — ter smatra vsako drugačno vredbo malih šol kot nepostavno.

Nadalje zahteva shod, naj visoka deželna šolska oblast iz pedagogično-didaktičnih ozirov skrbi tudi za slovenske manjšine na Koroškem tako, da se povsod, kjer se nahaja postavno število slovenskih otrok, osnujejo javne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Če pa število

in drugod po Kranjskem. — Videl sem tudi šulvereinsko šolo, s katero sem zadovoljen, namreč v Domžalah, ktero je postavil šulverein Tirolcem, ki imajo tam tovarne za slamnike. Naj le postavi, če drago, vsakemu nemškemu otroku posebej šolo, Slovence pa pusti s podporami, pa ne bo treba tožiti, da se Nemcem slabo godi. Moj vodnik, Kranjec, ki ne zna nič brati, mi je povedal mnogo pesnic iz Mohorjevih bukev in drugih. Kako se je naučil? On zahaja k sosedom, ki radi berejo in pazljivo poslušajo in tako se mnogo nauči. Na potu iz Kamnika proti domu črez planine je moj vodnik opazki: „velikansk svet!“ pristavil „a malovredna“. A vendar, rečem, gore in planine še hranijo zaklade, to so gozdi in živinoreja. Ali bojim se, da tudi ne bo obstal kmet, ko izginejo lepši gozdi.

Res tudi gore same, dasi res malovredne, nas zanimajo. Nekdaj že sem slišal o strašnih solčavskih gorah. Pa še le takrat na cesti iz Luč v Solčavo sem prav opazil čudovito gorovje: dve uri ob obeh straneh skoro gole, visoke skale kakor velikanske trdnjave. Nekdo je mislil (morda mnogo študentov tako misli), da je za Peco že kraj sveta, a za Peco je še več ko dve uri do Štajerske meje, od tod v Solčavo dve uri po gori in od tod spet sedem ur po gorovju na Kranjsko. Še visoki gospodje v Celovcu pa nevedni uredniki v Beljaku in drugod govorijo ali pišejo: Karavanke so meja, tu naj nihče ne pride čez, ne od te strani tja, ne od one strani sem. Ali mi gorjanci uzdržujemo, ne mejo, ampak sosesčino, da je megla ne razdere. Imamo jako važno delo. Mi hodimo tja, oni sem, imenujejo nas: naš sosed, naši sosedí. — Kako pusto mora biti v gorah jeseni? Slišal sem res nekje

Podlistek.

Popotno pismo iz Koprivne.

Odkar nas je ljubi „Mir“ tako povzdignil, da smo prišli v „cajtenge“, smo vsi za kurji greben višji; tudi meni je zrastel greben in sem si mislil: če Koprivna kaj velja, potem bodo tudi Koprivci še za kaj. Čakajte torej, zdaj bom pa jaz od svojega potovanja kaj sporočil, čeravno peresa nisem vaju.

Govorilo se je, da je v kapeljski šoli en slovenski razred v nadomestilo, ker so mogočniki z nemčurčki slovensko belsko šolo zatrli; pa v Kaplji sem izvedel, da je menda vse tako trdo nemško v šoli, kakor v sredi nemškega kraljestva kje. No, že vejo, kako se spodobí za ljudsko, grozno nizko „visoko šolo“! V tem kraju pa letajo — Bog vé kje se vzamejo — slovenske duše okoli in tudi kupujejo slovenske abecednike, nove po 20 kr., ki imajo zraven črk podobe, ki so zlasti za privatni pouk res jako pametni in koristni. Le čudo, da častita duhovščina pri tem ljudstvu pomaga, ali ne?! Pa le to je čudno, da šolo imajo, osemletno šolo, učiti morajo otroke pa sami, če hočejo, da kaj znajo! No, v 19. stoletju je vse mogoče.

Star mož v omenjenem kraju mi je pravil to-le: Šolar, ki je tri leta šolo pohajal, še ni poznal prve črke **i**. On pa se je v 18. letu od 8. do 11. ure zvečer od „cotlarja“, ki je abc prodajal, naučil brati in zdaj prebira ta mož vse bukve družbe sv. Mohorja. Ni ta lepa: cotlar — ljudski učitelj?

Grabilo me je, da bi kar šel po Koroškem agitirat. Povedal bi od tega moža in govoril tako-le: Slovenci, ki imate dobre glave, bodite vsi taki cotlarji! Najbolj nadarjeni fanti in dekleta naj se gredó h g. župniku učít poučevati, potem pa naj naberejo denarja in kupijo novih „abecednikov“ po 20 kr. s podobami in nekaj beril in mašnih bukvic, tudi si morejo tega od družbe sv. Cirila in Metoda izprositi, in naj zbirajo okoli sebe po vseh vašéh, hribih in kotih, kakor n. pr. sv. Frančišek v Indiji, otroke in vse, ki ne znajo še dobro brati. To bodí prva organizacija privatne res — ne laži — ljudske šole! Bomo videli ali ne zmagamo, ali nam ne bodo ponujali iz sramote šol, kakoršnih potrebujemo, pa nimamo!

V Kokri sem pogledal v šolo. Poučujejo č. g. provizor A. Nemeč! Otrok pride 30, dasi je le 437 duš; pišejo tudi v zvezke (pisanke), nekteri prav dobro. Na Kranjskem imajo na več krajih duhovniki šolo. — V Kranju sem imel čast spoznavati preprijaznega g. ravnatelja gimnazijskega, izvrstnega krščanskega moža. Izvedel sem, da je v slovenskem lepem gimnaziju 340 dijakov, med njimi tudi nekaj Korošcev. Jaz, ki sem zavoljo nemčine mnogo trpel v šolah, o tej priložnosti Slovincem ta gimnazij priporočam. Večkrat sem mislil: če bi n. pr. v Velikovcu ali Pliberku bile latinske šole z začetnim slovenskim poukom, koliko bi jih študiralo v podjanski dolini! Tedaj v Kranju!

Bela Ljubljana je lepša ko pred potresom. Nekteri pravijo: je še dobro, imamo vsaj popravljen ali novo hišo! Dve cerkvi sta povečani in olepšani. Lepe cerkve slikane moraš iti v Ljubljano gledat, pa je vidiš tudi v Kranju in Kamniku

Slovenci! Pridno zahajajte na slovenske shode!

Najnovejše novice.

V državnem zboru so se grozni škan-dali in pretepi ponavljali tudi dne 26. in 27. novembra. Levica je napadala predsedništvo in zabranila vsako posvetovanje z nepopisnimi izgredi. Poklicati so morali v državni zbor policijo, da je delala red. Položaj je jako resen. — Na Dunaju in v Gradcu so bili veliki izgredi med dijaki in delavci. Tekla je kri. — Tudi v Celovcu in Beljaku napravili so Nemci dne 28. nov. demonstracije ter v Celovcu s kamenjem napadli shod krščanskega meščanskega društva. Odgovornost za ta čin pa ima naš — slavni mestni zbor, ki je vso demonstracijo nekako sam vodil. Več o tem prihodnjič. Poroča se, da je ministerski predsednik grof Bađeni odstopil.

Banka „Slavija“. Od 1. januarja do 30. septembra 1897 zglasil se je pri banki „Slaviji“ v zavarovanje 3101 član s zavarovalnim kapitalom 4.367.500 gld. Od 1. januarja do 30. septembra 1897 izplačala je banka „Slavija“ po zamrlih članih zavarovalnega kapitala 249.894 gld. 4 kr. Ves čas svojega obstanka izplačala je banka škod in nagrad v vseh oddelkih 27.193.723 gld. 10 kr. Imetje bankino, vloženo v pupilarni varščini, znaša [31. decembra 1896. l. 7.800.758 gld. 8 kr. V poslednjih letih, kakor i za leto 1896. izplačala je banka vsem članom življenskega oddelka 10% dividendo. Na zahtevo razpošiljajo se zavarovalni tarifi gratis in franko.

Mestna hranilnica ljubljanska ne bode znižala obrestne mere za hranilne vloge, ampak bode tudi v prihodnje obrestovala vloge po 4% in bode sama plačevala novi rentni davek, tako da bode vlagatelj dobival cele 4% obresti od vlog. Mestna hranilnica ljubljanska je danes največji slovenski denarni zavod, ima že blizu pet milijonov vlog in je popolnoma varen zavod, ker za vse vloge jamči mestna občina ljubljanska z vsem svojim premoženjem in davčno močjo.

Naznanila.

Na prodaj je lepo posestvo,

Podgradom v celovski okolici, ki obsega zidano hišo, skedenj, hlev in ima 32 oralov sveta (njive, gozde in senožeti). Več se izve pri posestnici Neža V ar h Podgradom, pošta Žrelc (Ebenthal) na Koroškem.

Dr. Alojzij Kraut,

odvetnik v Celovcu,

naznanja vsem svojim rojakom iz pliberškega in bližnjih sodnih okrajev, da bode pričeni s torkom dne 7. decembra t. l. naprej vsaki torek uradoval v Pliberku v pritličju hiše gospe vdove dr. Wanka na trgu.

Uradne ure so od 10. do 12. ure zjutraj in od 2. do 5. ure popoldne.

Na prodaj je hiša

v kotmarovski občini. Ima 26 oralov sveta. Poslopja so v dobrem stanu in leži polje na ravnem. Več se izve pri občinskem uradu v Kotmarivesi na Koroškem.

Garantirano pristni gorenjski brinjevec

je dobiti v vsaki meri in vsak čas pri Antonu Jamarju, kuharju brinjevca in posestniku na Bledu (Veldes) na Kranjskem. — Cena in vzorec zastoj na zahtevanje.

Agentje

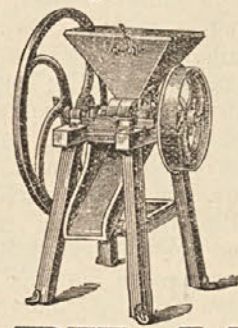
se iščejo za razprodajanje izdelkov, ki so za meščana kakor za kmetovalca potrebni. Tudi kot postransko delo more vsak. kdor ima znanje med zasebniki, opravljati ono agencijo. Visoka provizija ali stalna plača se jamči. Ponudbe naj se pošiljajo pod naslovom: Fr. Pokorny, Praga, Petrove ulice št. 8.

JANEZ KUŠEJ,

slovenski svečar v Železni Kapli, ponuja svoje sveče iz pristnega voska po 2 gld. 40 kr. kilo. Tudi druge reči, kakor slaščice itd., ima vselej v zalogi.

Slovinci! Svoji k svojim!

Najnovejši stroji za prirejanje krme.

Rezalnica za rezanico in krmo; rezalnica za repo in krompir (repico); mlini za robkanje in mečkanje; parnice za živinsko krmo, premakljive kotlaste štedilne peči z emailiranimi in neemailiranimi vložnimi kotli, stoječe ali premakljive, za kuhanje in parenje živinske krme, repice za mnoge gospodarske namene itd.,

nadalje:

== robkalnice za koruzo, == čistilnice za žito, == čistilne stroje trijerje, == stiskalnice za seno in slamo, na ročno gonjo, stoječe ali na kolesih, izdeluje v priznani izvrstni sestavi

PH. MAYFARTH in sodruž.

C. kr. izklj. priv. tovarna za kmetijske stroje, livarna in fužina na par, na Dunaju, II. Taborstrasse 76.

Odlikovana z čez 390 zlatimi, srebrnimi in bronastimi kolajnama.

Ilustrovani ceniki in mnoga priznalna pisma zastoj. — Zastopniki in prekupci se sprejmejo.

Na najvišje povelje Njega c. in kr. apostol. Veličanstva.

XIX. c. kr. državna loterija,

za skupne vojaško-dobrodelne namene avst.-ogerske monarhije.

Le-ta denarna loterija — edina v Avstriji postavno dovoljena — obsega 7278 dobitkov v gotovini v skupnem znesku 341.684 kron.

Glavni dobitek 160.000 kron.

Za izplačevanje dobitkov jamči c. kr. loterijski urad. Žrebanje je neprekljeno dne 16. decembra 1897. leta. Srečka stane 2 gld. avstr. velj.

Srečke se dobivajo v oddelku za državne loterije na Dunaju I. Riemergasse 7, v loterijskih nabiralnicah, tobačnih prodajalnicah, pri davčnih, poštah, brzozajavnih in železniških uradih, menjalnicah itd.; načrti žrebanja za odjemalce srečk zastoj.

Srečke se pošiljajo poštine prosto.

Od c. kr. loterijskega ravnateljstva.

Oddelek za državne loterije.

Velika zaloga kovanih železnih cevij za vodovode po tovarniških cenah pri **Konradu Proschu v Celovcu,** tovarna za kmetijske stroje.

Pivovarna kneza Adolf Jožef Schwarzenberg v Protivinu (Češko) priporoča

izvozno pivo in ležak.

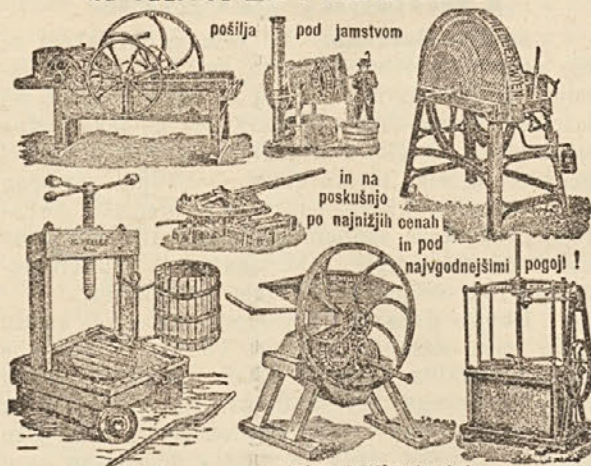
Je v zalogi in toči se v restavraciji „Kokl“ „k prvemu krajeu“

kolodvorske ulice št. 7. v Celovcu.

Skrbi se tudi za izvrstno kuhinjo, dobra vina in točno postrežbo.

Spoštovanjem R. Koki.

VSI STROJI ZA POLJEDELSTVO!

Lito železo, surovo ali prirečeno, za vsakovrstne stroje. Bogato ilustrovani 192 strani obsežni ceniki v slovenskem in nemškem jeziku na zahtevanje takoj zastoj.

IG. HELLER, DUNAJ 2/2 PRATERSTRASSE NR. 49. Preprodajalci se iščejo.

Pijančljivost

se dá ozdraviti z **antibetinom**,* kakor se je že mnogokrat s sijajnim uspehom pokazalo. Mnogoštevilna zahvalna pisma ozdravljenih se na željo brezplačno na ogled pošljejo. — Ker zdravilo nema nobenega okusa, zamore se pijancu dajati tudi brez njegove vednosti. — Ena škatlja velja 2 gld. 20 kr. Dvojna škatlja za bolj zastarane bolezni 4 gld. 40 kr. Ako se denar naprej pošlje, dobi naročnik zdravilo brez stroškov na pošti. Naslov prodajalca: Adler-Apotheke, Lugos, Banat Nr. 721.

* Ime zavarovano.

P. i. občinstvu uljudno naznanjam, da imam v zalogi natanjko vrejene ure v najlepši opravi in različne verižice za

božična in novoletna darila

po izdatno znižani ceni in v največji izberi.

Velespoštovanjem

Peter Fessl

v Celovcu, stari trg št. 20.

Natanjčen naslov.

Natanjčen naslov.

Priden fant,

ki se želi učiti pilarstva, 15 do 16 let star, naj se oglasi pri **Peter Scheinig-u,** pilarskem mojstru v Borovljah.

Važno

za čevljarje, sedlarje, jermenarje, in šivilje: najboljšo in najcenejšo šivalne stroje vsake vrste, posamezne dele teh strojev in igle vsake vrste kakor tudi železne blagajnice, varne proti ognju in tatovom, prodaja podpisani in stroje tudi po ceni popravlja v svoji delavnici. Tovarniške cene.

Matija Planko

v Celovcu, Burggasse št. 12.

Tudi priporoča najnovejša pnevmatična kolesa (bicikeljne) v raznih velikostih in po najnižjih cenah.

Nedavno odlikovano na higijenski razstavi v Londonu s prvimi darilom, z zlato kolajno.

Med vsemi dosedaj naznanjenimi sredstvi proti skrnini, trganju po udih, čutniški bolezni v zobeh in glavobolu se od prvih zdravniških veljavok kot najboljši pripomoček priporoča

„MIRAKULIN“

ki gotovo pomaga in je najboljšo zdravilo proti tem boleznim. Cena jedni steklenici je 1 gld., po pošti poštine prosto 1 gld. 20 kr. — Dobiva se v lekarni

Löwenapotheke, Baruch Gyula, Miskolcz št. 188 na Ogerskem.

Vaše blagorodje! Pošljite mi takoj dve steklenici Vašega izvrstnega zdravila, kterega ne morem pogrešati. Spoštovanjem Chalzel N. Budimpešta, 24. maja 1896.

Ker se mi je Vaš „Mirakulin“ dobro prilegel, pošljite mi takoj dve steklenici. Spoštovanjem Fani Tuč v Geviču, 8. junija 1896.

Pošljite mi še eno steklenico „Mirakulina“, ker mi pomaga za protin v nogah. Ter. Jahoda v Pragi, 16. jun. 1896.

Pristno le z zgornjo znamko.

Jakob Petschounik,

usnjarski trgovec

v Celovcu, na novem trgu št. 4 med gostilno „pri Kleeblatt-u“ in Kopperjevo prodajalnico.

Kdor hoče dobro, trdno in zoper mokroto stanovitno usnje, naj se obrne k meni, kjer mu bodem povsem s svojo veliko zalogo vsakovrstnega najboljšega usnja, kakor tudi pravo rusko irhovino po najnižji ceni postregel. — Prodajam tudi vsakovrstno čevljarsko orodje. — Izdelujem in prodajam najizvrstnejšo mast za črevlje. — Kupujem vsakovrstne živinske kože za stroj po najvišji ceni.

Slavno občinstvo uljudno vabim na vsakojaki poskus, da se prepriča o kakovosti robe.